VAN DEN BROEK advocaten

agrarischadvocaat.nl

Kromme Nieuwegracht 11
3512 HC Utrecht
t. +31 (0) 20 89 03 100
KvK 64500950

info@vandenbroekadvocaten.nl
www.vandenbroekadvocaten.nl

Per e-mail
Stichting Stikstof Claim
T.a.v. de heer J. Vogelaar / bestuur

Utrecht, 13 november 2026

Betreft Analyse voorstel hedendaags referentiemoment NAJK

Van mrs. R.P. van den Broek, I. Gerritsen en A.C. Hoogmoed/ advocaten

E-mail amber@vandenbroekadvocaten.nl/ ilonka@vandenbroekadvocaten.nl robert@vandenbroekadvocaten.nl

Ons kenmerk 01151.049

Beste Jan Cees,

Je hebt ons gevraagd om het voorstel van NAJK en de analyse van Stibbe te analyseren. Daarnaast hebben wij ook jouw bevindingen op het voorstel meegenomen. Wij onderschrijven je mening. Zoals wij het voorstel lezen, beoogt NAJK in feite een toevoeging op het Maatregelenpakket van de Minister, door invoering van een zogeheten 'hedendaags referentiemoment'. Het Maatregelenpakket van de Minister is, zoals jij terecht schreef, ook naar ons idee niet juridisch geborgd. Immers, er wordt vooral ingezet op de passende maatregel in de zin van artikel 6 lid 2 Hrl, om Nederland van het stikstofslot te halen, waarmee de additionaliteitstoets naar onze mening wordt omzeild. NAJK wenst daarentegen wel dat PAS-melders en interimmers middels een natuurvergunning worden gelegaliseerd. Hoe dat dan precies in het Maatregelenpakket van de Minister past, is ons onduidelijk. De Minister zet naast de passende maatregel, namelijk ook in op andere routes van legalisering die niet zien op het verkrijgen van een natuurvergunning. Bovendien merkt Stibbe terecht op dat invoering van een rekenkundige ondergrens (RKO) ook maakt dat PAS-melders en interimmers een vrijstelling krijgen en dus geen natuurvergunning. Allerlei plannen dus, waarbij de additionaliteitstoets naar onze mening niet hoeft plaats te vinden. Dit terwijl NAJK met de introductie van het hedendaags referentiemoment juist wel een ijkpunt zoekt om vergunningverlening op gang te kunnen brengen.

Het hedendaags referentiemoment is vooral een nieuwe referentiesituatie, waarvan uit moet worden gegaan indien de oude referentiesituatie onduidelijk is/ niet kan worden gereconstrueerd. Indien een ondernemer niet meer uit kan gaan van de referentiesituatie, zou volgens NAJK het hedendaags referentiemoment als uitgangspunt moeten gelden. Dit betekent naar onze mening dat een ondernemer een vergunning moet aanvragen alsof zijn project en de daarmee gepaard gaande depositie geheel nieuw zijn. Stibbe heeft vervolgens getoetst of de invoering van deze methode juridisch houdbaar is aan de hand van verschillende routes die NAJK voor ogen heeft voor introductie van de methode. Naar onze mening is niet getoetst of deze methode daadwerkelijk binnen het Maatregelenpakket zal gaan leiden tot de verlening van natuurvergunningen. Indien bijvoorbeeld een RKO wordt ingevoerd, krijgen PAS-melders en interimmers naar onze mening geen natuurvergunning. Dit geldt ook voor de overige plannen van de Minister. Zoals Stibbe immers terecht opmerkt – onder verwijzing naar rechtspraak van het Europese Hof – is het

Kromme Nieuwegracht 11
3512 HC Utrecht
t. +31 (0) 20 89 03 100
KvK 64500950

info@vandenbroekadvocaten.nl
www.vandenbroekadvocaten.nl

beschermingsniveau van artikel 6 lid 2 gelijk aan dat van 6 lid 3 Hrl, maar zijn die bepalingen niet hetzelfde, omdat lid 3 een additionaliteitstoets vereist. Naar onze mening kan het hedendaags referentiemoment dan ook geen aanpassing daarin bewerkstelligen. Het werpt volgens ons alleen een ander licht op de referentiesituatie.

De voorgestelde routes ter introductie van het hedendaags referentiemoment
NAJK heeft drie routes voorgeschreven waarin het hedendaags referentiemoment mogelijk een uitkomst biedt. Allereerst een generieke passende beoordeling. Daarnaast een beroep op de ADC-toets en tot slot een beroep op artikel 6 lid 2 Hrl.

Zoals wij het plan interpreteren, wil NAJK allereerst een generieke passende beoordeling laten maken, waarin de bestaande emissies die deel uitmaken van het hedendaags referentiemoment in samenhang worden beoordeeld en waarin het juridisch geborgde maatregelenpakket wordt betrokken. Het maken van een generieke passende beoordeling achten wij in het licht van artikel 6 lid 3 Hrl niet mogelijk, omdat daarin expliciet wordt voorgeschreven: *''**Voor elk plan of project** dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van het gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied, **wordt een passende beoordeling gemaakt van de gevolgen voor het gebied**, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen van dat gebied. Gelet op de conclusies van de beoordeling van de gevolgen voor het gebied en onder voorbehoud van het bepaalde in lid 4, geven de bevoegde nationale instanties slechts toestemming voor dat plan of project nadat zij de zekerheid hebben verkregen dat het de natuurlijke kenmerken van het betrokken gebied niet zal aantasten en nadat zij in voorkomend geval inspraakmogelijkheden hebben geboden.''*

Daarnaast is naar onze mening geen sprake van een juridisch geborgd maatregelenpakket, omdat opnieuw wordt uitgegaan van met name een toetsing op grond van artikel 6 lid 2 Hrl. Zoals Stibbe ook heeft opgemerkt, moet bovendien wel sprake zijn een goede onderbouwing in de passende beoordeling. Om een tweede PAS-crisis te voorkomen achten wij deze route niet juridisch houdbaar. Tot slot wordt in het Maatregelenpakket uitgegaan van andere wijzen van legalisatie, waardoor het naar onze mening onduidelijk is hoe het hedendaagse referentiemoment zich daar dan tot verhoudt.

Ook de overige twee mogelijkheden achten wij niet juridisch houdbaar. De mogelijkheid om een beroep te doen op de ADC-toets van artikel 6 lid 4 Hrl is immers tot op heden nog nooit toegepast voor PAS-melders, terwijl de mogelijkheid reeds op grond van artikel 2.8 lid 5 en 6 van de Wnb en thans op grond van artikel 10.6d van het Omgevingsbesluit bestaat. Daarnaast moet de Minister op verzoek van Gedeputeerde Staten dan om advies gaan vragen, wat ons niet voor de hand liggend lijkt gezien de overige maatregelen uit het Maatregelenpakket die juist zien op het vormen van legalisatie anders dan via een natuurvergunning. Tot slot geldt die mogelijkheid van artikel 6 lid 4 Hrl vooral voor individuele projecten, wat ook maakt dat het volgens ons niet voor de hand ligt dat de Minister een dergelijke verzoek om toestemming gaat doen.

Tot slot achten wij de mogelijkheid om PAS-melders en interimmers te legaliseren op grond van een pakket dat verslechtering voorkomt, en niet afzonderlijk aan artikel 6 lid 3 van de Habitatrichtlijn wordt getoetst, allerminst een juridisch houdbare route. Dit wordt volgens ons ook geheel terecht door Stibbe benadrukt. Ook hier geldt immers weer dat artikel 6 lid 3 Hrl op basis van Europese rechtspraak niet kan worden omzeild door een beroep op artikel 6 lid 2 Hrl.

VAN DEN BROEK advocaten

agrarischadvocaat.nl

Kromme Nieuwegracht 11
3512 HC Utrecht
t. +31 (0) 20 89 03 100
KvK 64500950

info@vandenbroekadvocaten.nl
www.vandenbroekadvocaten.nl

Ook zijn we het met je eens dat in het gehele verhaal van NAJK niet wordt meegewogen wat het hedendaagse referentiemoment precies betekent voor productierechten, zoals fosfaatrechten. Het hedendaagse referentiemoment moet naar onze mening uitgaan van de huidige situatie, waarbij de huidige dieraantallen het uitgangspunt vormen en op een ander vlak de aantallen fosfaatrechten in de knel komen.

Concluderend, zijn wij gelet op het voorgaande van mening dat het hedendaagse referentiemoment wellicht verduidelijking zou kunnen brengen voor de PAS-melders en interimmers die de referentiedatum niet meer goed kunnen vaststellen/reconstrueren, maar dat daarna alsnog een individuele toetsing aan het additionaliteitsvereiste nodig is. De genoemde routes om het hedendaags referentiemoment te introduceren zijn naar onze mening daarom niet juridisch houdbaar. Hierdoor zien we op dit moment niet in hoe het hedendaags referentiemoment kan leiden tot het gemakkelijker of sneller verkrijgen van een natuurvergunning voor PAS-melders en interimmers.

Met vriendelijke groet,

Robert van den Broek
Advocaat

Ilonka Gerritsen
Advocaat

Amber Hoogmoed
Advocaat